

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
15 червня 2022 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №11 від 30.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 261 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

РАССОМАХІНА Ольга Андріївна

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ

Наукова робота науково-педагогічних працівників апріорі повинна бути ефективною. Проте, у відомих міжнародних рейтингах вищих навчальних закладів сьогодні представлено далеко не всі українські вищі навчальні заклади, та кількість представлених українських вищих навчальних закладів, на жаль, не досить велика, в основному представлені українські вищі навчальні заклади отримали високі показники та місця у світових рейтингах саме завдяки технічним спеціальностям та комп'ютерним наукам [1]. Як би важко нам не було, але орієнтація на міжнародні освітні рейтинги, на здобуття наукометричних показників та оприлюднення результатів своєї наукової діяльності у наукових міжнародних виданнях міцно увійшли до нашої сьогодишньої наукової реальності, стали однією із груп та пунктів ліцензійних вимог до науково-педагогічних працівників. Чи має ставати на заваді у здійсненні наукової діяльності науково-педагогічного працівника недостатня фактична кількість індексованих у наукометричних базах Scopus і Web of Science українських наукових журналів, наприклад, у галузі юридичних наук? Чи має ставати на заваді українським вченим-правникам недостатня матеріальна та технічна готовність українського суспільства та держави до постійних нових вимог щодо оприлюднення наукових результатів? І чи ставить це під сумнів потрібність викладачів-науковців? Звичайно, що ні, гарні публікації у профільних фахових виданнях України та гарні показники наукової, науково-методичної, навчальної та організаційної роботи завжди були та будуть у багатьох вітчизняних колег, що і зробило та робить їх відомими в українському суспільстві та у вітчизняному науковому і професійному середовищі. І ніякі організаційно-правові вимоги та зміни не повинні нівелювати ці результати. Будь-які організаційно-правові зміни у організації освітнього процесу не повинні заважати академічній свободі та свободі наукової творчості [2, ст.41, ст.57; 3, п.5]. Тож маємо рухатися вперед, використовуючи увесь свій інтелектуальний, методичний, креативний та інноваційний потенціал, для входження на світовий освітній ринок, до світової науки, для самостійної побудови міжнародних наукових зв'язків, напрацюванню контактів із вченими-колегами, вченими-юристами із зарубіжних держав, акумулюючи усю свою волю та усі свої зусилля.

У зв'язку з цим, саме час ще раз звернути увагу на науково-методичне забезпечення науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, без якого не вдалося б досягти потрібних та високих результатів у попередні періоди і без якого не вдасться досягти необхідних показників науково-педагогічної діяльності у майбутньому. Наукові дослідження та наукові спостереження, які здійснює викладач-науковець у процесі своєї науково-

педагогічної діяльності та які він апробує на наукових заходах, є основою для усіх видів його професійної діяльності, як науково-педагогічного працівника, яка одночасно опосередковує усі сфери його професійних активностей та інтересів. Індивідуальні наукові дослідження та індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) здобувачів вищої освіти також належать до його складових.

Деякі автори визначають науково-методичне забезпечення навчального процесу, як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, які: 1) описують зміст; 2) встановлюють структуру; 3) визначають результат; 4) регламентують перебіг навчального процесу [4, с. 1]. В цілому, обсяг даного поняття багато в чому залежить від конкретного змісту освітнього законодавства в той чи інший проміжок часу.

У Рекомендаціях з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти МОН України [5, п. 2] передбачено, що основним навчально-методичним документом, передбаченим освітнім законодавством є робоча програма; навчальна програма, як її основний складник; контрольні завдання для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності або освітньої програми; інші форми навчально-методичного забезпечення – підручники, навчальні посібники, авторські матеріали, розроблені викладачем (конспекти лекцій, методичні вказівки та рекомендації, індивідуальні завдання, збірники ситуаційних завдань або кейсів, приклади розв'язування типових задач або виконання типових завдань, комп'ютерні презентації, ілюстративні матеріали, каталоги ресурсів тощо). У даних Рекомендаціях МОН України не виділяється окремо така група навчально-методичного забезпечення, як науково-методичне, але наведені види та форми навчально-методичного забезпечення мають змістовний і смисловий зв'язок із наукою та її результатами, зокрема, з авторським науковим доробком викладача. Тобто певна частина навчально-методичного забезпечення - це також і призма, через яку науково-педагогічний працівник може проявити свої здібності, в тому числі наукові, та розкривати результати своєї індивідуальної наукової діяльності. Крім того, спостерігається тенденція до зменшення обов'язкових видів навчально-методичного забезпечення, концентрується увага саме на основних його формах, як імперативних, поступово відбувається відхід від висування необґрунтовано надмірних вимог до змісту та обсягу навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін і перехід до проявів академічної свободи у даній сфері з метою спрямування ресурсів на індивідуальну роботу зі здобувачами вищої освіти, на розвиток закладу вищої освіти, розвиток наукових проєктів та на міжнародну співпрацю.

Тож не будемо забувати, що свобода науки полягає в першу чергу у свободі вибору напрямів дослідження, проблем та методів їх вирішення, у науковому професіоналізмі, свободі від цензури наукової творчості та від монополізації того чи іншого наукового напрямку [3, п. 1.8]. А право на академічну свободу передбачає самостійність та незалежність учасників освітнього процесу під час здійснення педагогічної, науково-педагогічної

діяльності, яка здійснюється на принципах свободи слова і творчості, принципах поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується із врахуванням встановлених законом обмежень [2, п. 3, ч. 1 ст. 1]. Зазначені принципи мають розповсюджуватися і на сферу наукової та начально-методичної діяльності науково-педагогічного працівника, активно дотримуватися в ній. Адже саме у цій площині може відбутися зустріч сучасної науки та кінцевого споживача освітнього процесу, донесення інноваційних, сучасних наукових знань до здобувача вищої освіти, його знайомство з системою профільної науки, зі сферою фундаментальних та прикладних досліджень.

Нерідко до науково-методичного забезпечення відносять також державні стандарти освіти, різні види навчальних планів, програми навчальної, виробничої та інших видів практик. Конкретний перелік видів та форм навчально-методичного забезпечення навчального процесу має визначатися Положенням про організацію освітнього процесу у вищому навчальному закладі. А на теоретичному рівні дане питання опрацьовує, в тому числі й така галузь знань і науки, як педагогіка вищої школи. На мою думку, перелік науково-методичного забезпечення дисципліни має охоплювати саме змістовні та інформативні навчальні матеріали та засоби навчання, які пов'язані з результатами наукових досліджень, це те, що більше стосується змісту кожної навчальної дисципліни. Як бачимо, у законодавстві окремо не виділено групи або види методичного забезпечення за напрямками науково-педагогічної діяльності, окремо не виділено поняття науково-методичне забезпечення, інколи ці поняття навіть ототожнюють.

Висновки. Науково-методичне забезпечення навчальних дисциплін - це призма, через яку науково-педагогічний працівник може проявити свої здібності, в тому числі наукові, та розкрити результати своєї індивідуальної наукової діяльності. Науково-методичне забезпечення включає наукові дослідження та наукові спостереження, які викладач-науковець здійснює у процесі своєї науково-педагогічної діяльності та які він апробовує на наукових заходах, а також індивідуальні навчально-дослідні завдання та авторські матеріали, розроблені викладачем, які застосовуються у навчальному процесі вищого навчального закладу. Науково-методичне забезпечення науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів є основою для усіх видів їх професійної діяльності та науково-педагогічної зокрема, і одночасно опосередковує усі сфери їх професійних активностей та інтересів, створює необхідні передумови, умови та засоби для досягнення, як навчальних, так і наукових цілей, у процесі освітньої діяльності та її необхідних показників. Науково-методичне забезпечення сприяє у підготовці здобувачів вищої освіти до їх майбутньої професійної діяльності, а також налагодженню їх самостійної роботи, забезпечує зв'язок освіти із рівнем сучасної науки, ознайомлення з основними закономірностями процесу та методикою наукового пізнання.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко С. Науковець публікується, університет рейтингується. Освіта.ua, 02.10.2019. URL: <https://osvita.ua/vnz/65702/> (дата звернення: 08.06.2022).
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print>.
3. Етичний кодекс ученого України. Постанова загальних зборів НАН України від 15.04.2009 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#top>.
4. Жорнова Олена, Жорнова Ольга. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. Вісник Книжкової палати. 2012. №2. С.1-4. URL: https://www.libr.dp.ua/text/vkr_2012_2_7.pdf.
5. Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти. Лист МОН України від 09.07.2018 р. № 1/9-434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-434729-18/print>.

РУДІЧЄВА Наталія Костянтинівна

ФОРМУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНИЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Основним завданням сучасного педагогічного закладу вищої освіти є професійна підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

Практика свідчить, що на сучасному етапі розвитку суспільства найбільша небезпека – це криза самої людини, бездуховність, втрата людських якостей, особливо таких як Добро, Краса, Істина, Праця, які формуються в процесі соціалізації нових поколінь.

Формування аксіологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку є однією з головних задач, що постає перед вчителями початкової школи. Як наголошено в нормативних документах, починаючи з початкової школи, відбувається формування ключових компетентності особистості, зокрема і аксіологічної. Саме учитель початкових класів, який закладає підґрунтя для успішного розвитку особистості учнів молодшого шкільного віку, має вагомий вплив на будь-які перетворення в освіті, що, в свою чергу, вимагає зміни погляду та його діяльності на нові педагогічні цінності.

Наукові дослідження з проблеми підготовки майбутніх учителів та педагогів до формування аксіологічної компетентності учнівської молоді висвітлено в працях І. Галян, О. Галян, О. Л. Яновської, А. Яновського. У наукових наробках Л. Примачок поряд з висвітленням проблеми формування професійної компетентності фахівців з фізичної реабілітації, представлена аксіологічна компетентність, яка є складовою професійної компетентності. У